

انجمن حسابداری

پژوهش‌های کاربردی در گزارشگری مالی

دوره دوازدهم، شماره ۲۳، پاییز و زمستان ۱۴۰۲

صص ۲۸۰-۲۵۱

حاکمیت شرکتی، کیفیت گزارشگری مالی و عملکرد در بورس اوراق بهادار تهران با تاکید بر همه‌گیری بیماری کرونا

پریسادات بهبهانی‌نیا*، اسماعیل صفرزاده**، فاطمه مطهری***

چکیده

ویروس کووید ۱۹ به سرعت در سراسر کره زمین گسترش یافته است و باعث به وجود آمدن پاندمی کرونا شده است. بیماری کرونا در ایران نیز از بهمن ماه ۱۳۹۸ گسترش پیدا کرد. شیوع بیماری کرونا بر همه جنبه‌های زندگی و همچنین فعالیت‌های شرکت تاثیر گذاشته است. یکی از مهم‌ترین موضوعاتی که متاثر از شیوع بیماری کرونا شده است؛ عملکرد شرکت‌ها و کیفیت گزارشگری مالی آنها است. هدف این مقاله ارزیابی تأثیر کووید ۱۹ بر ویژگی‌های حاکمیت شرکتی، کیفیت گزارشگری مالی و عملکرد شرکت است. جامعه آماری این مطالعه شامل شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. بدین منظور داده‌های ۷۲۰ سال-شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج نشان داد که حاکمیت شرکتی با عملکرد رابطه معناداری ندارد، اما حاکمیت شرکتی با کیفیت گزارشگری ارتباط مستقیم دارد. بعلاوه شیوع بیماری کرونا سبب منفی شدن رابطه حاکمیت شرکتی با عملکرد و کیفیت گزارشگری مالی شده است.

واژه‌های کلیدی: کیفیت گزارشگری مالی، حاکمیت شرکتی، عملکرد شرکت،

کوید ۱۹

* دانشیار گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران. تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۰۱

** استادیار گروه اقتصاد، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران. تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۲۰

*** کارشناسی ارشد، گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران.

نویسنده مسئول: پریسادات بهبهانی‌نیا

p.behbahania@alzahra.ac.ir

مقدمه

زمانی که بیماری کرونا انتشار یافت؛ موجی از ابتلا و مرگ و میر، اکثر کشورهای جهان را فرا گرفت، بعلاوه کشورهای جهان درگیر پیامدهای اقتصادی کرونا نیز شدند. شیوع بیماری کرونا زنجیره مهمی از پیامدهای اقتصادی را به همراه داشت که ابتدا از چین آغاز و تقریباً تمام جهان را تحت تأثیر خود قرارداد (نوروزی و همکاران، ۱۴۰۱).

بیماری کووید ۱۹ یک وضعیت اضطراری عمومی بزرگ بود که به طور قابل توجهی بر جامعه انسانی تأثیر گذاشت. این بیماری سلامت انسان و توسعه اقتصادی را با چالش‌های بزرگی مواجه کرده است. به دلیل این که روابط اقتصادی و اجتماعی باعث تشدید سرایت کووید ۱۹ در سراسر جهان می‌شود؛ در دوره بیماری مزبور توسعه شرکتها و اقتصاد به شدت محدود شد (چین و همکاران، ۲۰۲۲). گسترش این بیماری اقتصاد کشورها را، به خصوص فعالیتهای شرکت‌های بورسی را تحت تأثیر قرار داد. این اپیدمی صرفاً یک مشکل بهداشتی نبود؛ بلکه به دلیل محدودیت‌های رفت و آمد، دستورات در خانه ماندن، سیاست‌های فاصله اجتماعی و قرنطینه‌های اجتماعی، اقتصاد و وضعیت تمامی شرکت‌های جهان را از جنبه‌های گوناگون آشفته نمود. تحقیقات پیشین تأثیر این همه‌گیری را بر بازار سهام (اشرف، ۲۰۲۰)، بازار کار (مایهو و اناند، ۲۰۲۰)، مدل‌های کسب و کار (یاحیا و همکاران، ۲۰۲۰)، شرکت‌های کوچک (رتن، ۲۰۲۰) بررسی نمودند. همه‌گیری کرونا بر سازوکارهای حاکمیت شرکتی تأثیر گذاشته است و منجر به تاخیر انتشار گزارش‌های سالیانه شد (القاتامین و شبیلیات، ۲۰۲۳). تأثیر مخرب همه‌گیری کووید ۱۹ بر اقتصاد یک چالش بزرگ برای هیئت مدیره شرکت‌هایی است که در تمام صنایع فعال هستند (پیری، ۲۰۲۱). عملکرد مالی و بازار شرکت‌ها تا حد زیادی تحت تأثیر اقتصاد منجمد و قرنطینه‌های جهانی قرار گرفت که تنها گزینه‌های موجود برای کاهش سرعت انتشار این ویروس کشنده بود. بنابراین، بقا و رشد یک شرکت، به ویژه در زمان بحران، یکی از چالش‌های بزرگ برای هیئت مدیره است و نحوه برخورد آنها نشان‌دهنده اثربخشی هیئت مدیره است. همه‌گیری کووید ۱۹ بدون شک در بسیاری از جنبه‌های جامعه مدرن ویرانی ایجاد کرده است. شرکت‌ها و جوامع مجبور شده‌اند خود را با تغییرات شگرف در محیط خود وفق دهند که ناشی از همه‌گیری این بیماری در سراسر جهان است. موسسات شرکتی رویه‌های دفاعی و تقویت‌شده را برای حمایت از حقوق ذینفعان پیش برده‌اند و در این

دوره در معرض چالش قرار گرفتند (آناس و همکاران، ۲۰۲۳).

کلیه صنایع در سراسر جهان تحت تأثیر شیوع بیماری کووید ۱۹ قرار گرفت. البته تأثیر تمامی صنایع به گونه یکسانی نبوده است و در برخی صنایع، شدیدتر از سایرین بوده است. در هفته‌های ابتدایی شیوع کرونا تقاضا برای فروشگاه‌های مواد غذایی افزایش یافته بود، اما تقاضا برای صنایع دیگر مانند گردشگری و شرکت‌های هواپیمایی سقوط کردند (خطیب و

نور، ۲۰۲۱). لذا شرکت‌ها باید سیاست‌های مختلف مالی، انعطاف‌پذیری عملیات و طراحی فناوری را برای مقابله با اثرات مخرب کرونا، اتخاذ می‌نمودند (فوس، ۲۰۲۰؛ لیو و همکاران، ۲۰۲۰؛ شس و همکاران، ۲۰۲۰؛ سالانتر، ۲۰۲۰). شوک ناشی از کرونا، باعث به وجود آمدن دومین بحران بزرگ اقتصادی و مالی قرن بیست و یکم شده است. اثر ویروس کرونا با توجه به عواملی بسیاری همچون سیستم بهداشت، جمعیت، ساختار جمعیتی، از نظر جغرافیایی و درجه توسعه‌یافتگی بر کشورها متفاوت است؛ اما کاهش شدید رشد اقتصادی، کاهش تقاضای جهانی و ... برای کشورها ایجاد کرده است و اثرات اولیه آن افت شدید بازارهای سرمایه در اکثر کشورها بوده است (سخائی و همکاران، ۱۳۹۹). تأثیر کرونا بر روی اقتصاد ایران کمی پیچیده‌تر است؛ اقتصاد ایران در حالی با اپیدمی کرونا مواجه شده است که متغیرهای کلان وضعیت خوبی را نشان نمی‌داد. همچنین بر اساس اعلام مرکز آمار ایران رشد اقتصادی در ۹ ماهه نخست سال ۱۳۹۸، در حدود ۷/۶ منفی و رشد اقتصادی بدون نفت تقریباً صفر بوده است (طاهری نمهیل، ۱۳۹۹).

کیفیت گزارشگری مالی امری بسیار بااهمیت در جهت حفظ کارایی بازارهای مالی است؛ زیرا اعضای بازار مانند سرمایه‌گذاران، وام‌دهندگان و تنظیم‌کنندگان برای تصمیم‌گیری به اطلاعات مالی متکی هستند (یه و همکاران، ۲۰۱۴). کیفیت گزارشگری مالی منجر به پیش‌بینی بهتر جریان‌های نقد آتی شرکت برای استفاده‌کنندگان صورت مالی می‌شود. بر اساس تعریف هیئت استانداردهای حسابداری مالی، کیفیت گزارشگری مالی ارائه اطلاعات به شکل منصفانه و صحیح در خصوص وضعیت مالی و عملکرد اقتصادی واحد اقتصادی است (هرث و همکاران، ۲۰۱۷). یکی از مهم‌ترین عوامل جهت جذب سرمایه‌گذاری، شفافیت است. شفافیت در گزارشگری مالی باعث افزایش اعتماد سرمایه‌گذاران می‌شود. همچنین فقدان شفافیت منجر به افزایش عدم اطمینان و ارزش‌گذاری پایین سرمایه‌گذاران می‌گردد (صالحی و همکاران، ۲۰۲۲). از سوی دیگر

حاکمیت شرکتی مجموعه‌ای از سازوکارهایی است که به واسطه آنها بر عملکرد مدیران نظارت انجام می‌شود و می‌تواند سبب افزایش کیفیت گزارشگری مالی شود. از آنجا که سهامداران اختیار تصمیم‌گیری درباره سرمایه خویش را به مدیران تفویض کرده‌اند، بنابراین نیاز به سازوکارهایی وجود دارد تا بتوانند به وسیله آنها اطمینان از رعایت حقوقشان حاصل کنند. همواره یکی از دغدغه‌های اصلی بحران مالی حاکمیت شرکتی بوده است (ارکنز و همکاران، ۲۰۱۲).

همه‌گیری کووید ۱۹ دری را برای مدیران باز کرد تا قضاوت‌های حرفه‌ای ذهنی انجام دهند و فرصتی ایجاد شد تا از آزادی انتخاب خود برای مدیریت سود برای اهداف دیگر استفاده کنند (آلیتار و همکاران، ۲۰۲۰). به طور خاص، مدیران به احتمال زیاد از تکنیک‌های حسابداری برای بهبود وضعیت وخیم صورت سود و زیان و ترازنامه در طول این بیماری استفاده می‌کنند (اوزیل، ۲۰۲۰). در مورد تأثیر کرونا بر ویژگی‌های شرکت مانند عملکرد و حاکمیت شرکتی مطالعات کمی وجود دارد (خطیب و نور، ۲۰۲۱). این در حالی است که مطالعه تجربه کرونا به عنوان یک بحران فراگیر جهانی می‌تواند سبب روشن شدن اثر سازوکارهای کنترلی و راه‌هایی برای بهبود آنها در سایر بحران‌های احتمالی آتی جهانی باشد. هدف از این تحقیق بررسی ارتباط حاکمیت شرکتی، کیفیت گزارشگری و عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با تأکید بر همه‌گیری بیماری کووید ۱۹ است.

مبانی نظری و تدوین فرضیه‌ها

ویروس کرونا برای اولین بار در چین کشف شد و هم‌اکنون در بیش از ۱۰۰ کشور جهان از جمله ایران شناسایی شده است. این ویروس به نام "SARS-CoV-2" و بیماری ناشی از آن "بیماری کرونا ویروس ۲۰۱۹" (مخفف "COVID-19") نام‌گذاری شده است. در ۳۰ ژانویه ۲۰۲۰، کمیته اضطراری مقررات بین‌المللی سلامت سازمان جهانی، شیوع این بیماری را یک «اورژانس بهداشت عمومی نماد نگرانی خارجی بین‌المللی» اعلام کرد. در ۱۱ مارس شیوع کووید ۱۹ توسط سازمان بهداشت جهانی به عنوان همه‌گیر مشخص شد (بهبهانی نیا و گلبلیدی، ۲۰۲۰). اولین موارد تشخیص داده شده در ایران در ۳۰

بهمن ۱۳۹۸ تأیید شد و گسترش سریع این بیماری باعث سرایت بیشتر استان‌ها شد. استان‌های گلستان، مازندران، تهران و اصفهان به‌عنوان مناطق قرمز گزارش شدند. در ۲۰۰ سال گذشته بیش از ۱۲ اپیدمی بیماری عفونی در ایران رخ داده است، اما به‌ندرت یک بیماری هم‌چنین پیام‌های اقتصادی و سیاسی در ایران و جهان داشته است (بهبهانی نیا و گلیدی، ۲۰۲۰). دومین، بحران بزرگ اقتصادی و مالی در قرن ۲۱ ناشی از شوک این ویروس بوده است (سخائی و همکاران، ۱۳۹۹). یک بحران می‌تواند چالش‌های مهمی را برای عملکرد درونی و بیرونی سازمان‌ها به وجود آورد. همچنین باید به این نکته توجه کرد که کسب‌وکاری که در شرایط عادی عملکرد خوبی دارد لزوماً در شرایط بحرانی نیز قادر به ادامه عملکرد خوب و با بازده بالای خود نیست. بحران‌ها یک نقطه عطف هستند که می‌توانند شرایط را بهتر یا بدتر کنند. بحران‌ها می‌توانند منجر به ازدست‌دادن فرصت‌های سرمایه‌گذاری، تولید، فروش و سودآوری شرکت‌ها شوند. مدیریت شرکت‌ها می‌تواند با گشودن یا بستن راه‌های ارتباطی، تغییر رویه‌های موجود و با انجام اصلاحات به بحران‌ها پاسخ دهند. ریسک‌های بازار مالی جهانی در واکنش به بیماری کووید ۱۹ به‌صورت قابل‌توجهی افزایش یافت. این بیماری سبب شد که بازارها به‌شدت نوسانی و غیرقابل‌پیش‌بینی شوند (ژانگ و جی، ۲۰۲۰). اقدامات دولت‌ها از جمله قرنطینه، ممنوعیت اجتماعات و تعطیلی مراکز و شرکت‌ها به‌علت کنترل گسترش بیماری کرونا تأثیر نامطلوب عمیقی بر روی فعالیت‌های اقتصادی گذاشت و بازارهای سهام در سراسر جهان کاهش قابل‌توجهی ارزشی را تجربه کردند (جبران و چن، ۲۰۲۱).

در ایران نیز با ورشکستگی بسیاری از مشاغل به دلیل شیوع ویروس کرونا، درآمدهای مالیاتی دولت نیز به شدت کاهش یافت. همچنین افزایش هزینه‌های بهداشتی و زندگی برای افرادی که تحت تأثیر این ویروس قرار گرفته‌اند باعث کسری بودجه بیشتر شد. در ۲۷ فروردین ۱۳۹۹، دولت بزرگترین عرضه اولیه خود را آغاز کرد و باقیمانده سهام خود را در ۱۸ شرکت (شامل ۱۲ درصد سهم صندوق رفاه اجتماعی (شستا) به منظور ایجاد درآمد و تلاش برای مقابله با پیامدهای اقتصادی کووید-۱۹ فروخت. تا ۱۰ شهریور ۱۳۹۹، ۱۳ درصد از متقاضیان کسب‌وکار آسیب‌دیده از همه‌گیری، بخشی از بسته کمکی را دریافت کردند و ۵۶/۵ تریلیون ریال (۲۴۵ میلیون دلار) از صندوق توسعه ملی ایران پرداخت شد.

تحقیقات قبلی نشان می‌دهد که بین تعداد مبتلایان به کووید-۱۹ و شاخص بورس اوراق بهادار رابطه معناداری وجود دارد (سانسا، ۲۰۲۰). پس از افزایش شیوع ویروس، تعاملات و همبستگی بین بازارهای سرمایه در سراسر جهان نیز افزایش یافته و این ویروس مستقیماً باعث ۴۰ درصد و به طور غیرمستقیم باعث بیش از ۹۰ درصد خرابی در بازارهای سرمایه در سراسر جهان شد. تأثیر متغیرهای اقتصادی در بازار سرمایه در دوره پس از ویروس افزایش یافت. کاهش قیمت نفت در جهان و نوسانات فلزات گرانبها به اقتصاد همه کشورها لطمه وارد کرد که البته بیشترین تأثیر را در کاهش قیمت‌ها در بازار سرمایه داشته است (بهبهانی نیا و گلبدی، ۲۰۲۰). تحقیقات پیشین به به تأثیر این همه‌گیری در زمینه‌های مدیریت، مالی و اقتصادی مربوط می‌شوند. تأثیر همه‌گیری ویروس کرونا بر زنجیره‌های تأمین (شارما و همکاران، ۲۰۲۰)، پرداخت بدهی شرکت‌ها (میرزا و همکاران، ۲۰۲۰)، عرضه و تقاضا (ارگلو، ۲۰۲۰)، بازده غیرعادی سهام (لیو و همکاران، ۲۰۲۰)، دارایی‌های نقدی (کین و همکاران، ۲۰۲۰)، اهرم (سالتر، ۲۰۲۰)، فناوری (شارما و همکاران، ۲۰۲۰) و عملکرد شرکت (میرزا و همکاران، ۲۰۲۰؛ کین و همکاران، ۲۰۲۰؛ شن و همکاران، ۲۰۲۰) پرداخته‌اند. با این حال، به تأثیر بحران ویروس کرونا بر نتایج مالی و عملیاتی سازمان توجه خاصی نشده است (خطیب و نور، ۲۰۲۱).

حاکمیت شرکتی به قواعد، رویه‌ها و فرآیندهایی اشاره دارد که توسط آن یک شرکت کنترل و مدیریت می‌شود. حاکمیت شرکتی خوب تضمین می‌کند که شرکتها به طور کارآمد و مؤثر عمل می‌نمایند و ارزش سهامداران را به حداکثر می‌رساند (الودت و همکاران، ۲۰۲۲). حاکمیت شرکتی مؤثر منجر به ارتقای وظایف نظارتی هیئت مدیره شده که می‌تواند عملکرد شرکت را بهبود بخشد (المطاری و مگامال، ۲۰۲۰). با کمک شیوه‌های حاکمیت شرکتی می‌توان عملکرد سودآوری را بهبود داد (ولی زاده و خدایی، ۱۴۰۰). فاروق و همکاران (۲۰۲۲) بیان می‌دارند که شرکتها می‌توانند با همسو کردن انگیزه مدیران و سهامداران و با ارائه گزارش‌های مالی قابل اعتماد و شفاف، به عملکرد مالی بهتری دست یابند و ریسک را کاهش دهند. مطالعات قبلی نتایج نشان می‌دهد، سطح انطباق شرکت‌ها با حاکمیت شرکتی افزایش یافته است، اما رابطه بین شیوه‌های حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکت نتایج مثبت،

منفی یا غیرقطعی را در کشورهای توسعه یافته نشان داده است (رینالدی و ویگانو، ۲۰۲۱؛ علی و فریناس، ۲۰۲۱؛ غلام و همکاران، ۲۰۲۱). افزون بر این، چنین رابطه‌ای هنگامی که در بازارهای نوظهور آزمایش شد، نتایج متناقضی به همراه داشت. بر این اساس، با توجه به نتایج مختلف و متضاد تحقیقات در این زمینه، فرضیه اول پژوهش به شرح زیر تدوین شده است:

فرضیه اول: بین کیفیت حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکت ارتباط معناداری وجود دارد. همه گیری کرونا جنبه‌های عملکردی شرکت‌ها را مختل نمود، لذا هیئت مدیره شرکتها باید تلاش‌های حمایتی بیشتری در جهت بهبود نقش نقش سیاست‌گذاری با نظارت فعال انجام می‌داند (کروچی و همکاران، ۲۰۲۰؛ خطیب و همکاران، ۲۰۲۰). بحران کرونا نقش نظارت هیئت مدیره در کاهش ریسک عدم اطمینان را برجسته کرد. این همه گیری سبب تحمیل ریسک بیرونی بالاتری به شرکت‌ها شد و نیازمند این بود که مدیران سیاست‌ها و طراحی سازمانی خود را تجدید ساختار کنند (فوس، ۲۰۲۰؛ شن و همکاران، ۲۰۲۰). هیئت مدیره باید در هنگام بحران، برنامه‌هایی را برای کنترل بحران طراحی کند. هیئت مدیره مجبور است فناوری‌های جدید، محدودیت‌های پاداش مدیران اجرایی و سایر تعدیلات احتمالی در شرایط و موقعیت جدید که برای واحد تجاری به وجود آمده است را در نظر بگیرد. در زمان بحران، تغییر برخی از سازوکارهای هیئت مدیره (مانند تنوع و اندازه) ممکن است برای دوام شرکت مفیدتر باشد. از این رو، ساختار حاکمیتی ممکن است تغییراتی را تجربه کند (خطیب و نور، ۲۰۲۱). بر این اساس، فرضیه دوم پژوهش به شرح زیر تدوین شده است:

فرضیه ۲: کرونا ارتباط میان حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکت را تعدیل می‌کند. آن چه در بحران‌های جهانی مورد توجه قرار می‌گیرد، کیفیت مولفه‌هاست. کیفیت گزارشگری مالی یک مفهوم کیفی است. کیفیت گزارشگری مالی مستلزم این است که اطلاعات مالی مرتبط و به طور صادقانه در صورت‌های مالی ارائه گردد تا سودمندی تصمیم‌گیری اطلاعات مالی برای سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان بهبود پیدا کند. با این حال، محققان قادر به اندازه‌گیری مستقیم مفاهیم کیفی نیستند (هریستون و بروکز، ۲۰۱۹). ارزیابی کیفیت گزارشگری مالی به طور مستقیم مشکل‌ساز به نظر می‌رسد به همین خاطر ارزیابی کیفیت گزارشگری مالی به گونه غیرمستقیم انجام می‌گیرد. کیفیت گزارشگری مالی با تمرکز بر ویژگی‌هایی مانند مدیریت سود، کیفیت سود، ارائه مجدد اطلاعات و به موقع بودن اندازه‌گیری می‌شود. به علت این که کیفیت گزارشگری

به صورت مستقیم ارزیابی نمی‌شود و از رویکرد غیر مستقیم برای اندازه‌گیری استفاده می‌شود، ممکن است این امر منجر به اطلاعات متناقض گردد. همچنین نکته قابل توجه این است که هیچ یک از روش‌های اندازه‌گیری کیفیت سود نمی‌تواند محقق را به یک ارزیابی جامع از کیفیت گزارشگری مالی قادر سازد. ارزیابی جامع از کیفیت گزارشگری مالی امری بسیار مهم می‌باشد؛ زیرا کیفیت تصمیم‌گیری‌های اقتصادی استفاده‌کنندگان و کارایی بازار را بهبود می‌دهد که این امر منجر به کاهش هزینه سرمایه در شرکت‌ها می‌شود (بیست و همکاران، ۲۰۰۹). کیفیت گزارشگری مالی در حفظ کارایی بازار نقش بسیار مؤثری را ایفا می‌کند. اعضای بازار سرمایه مانند سرمایه‌گذاران، وام‌دهندگان و قانون‌گذاران برای تصمیم‌گیری به اطلاعات گزارشگری مالی متکی هستند (هسو و یانگ، ۲۰۲۲). در سال‌های اخیر، کیفیت سود در گزارشگری مالی مورد توجه سهام‌داران و پژوهشگران قرار گرفته است. این امر قابل فهم است؛ زیرا صورت‌های مالی منبع اصلی اطلاعات برای سهام‌داران هستند که نشان‌دهنده داده‌های مهم حسابداری در تصمیم‌گیری، به خصوص برای سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و قانون‌گذاران هستند (عثمان و همکاران، ۲۰۲۲). اثر مشخصه‌های حاکمیت شرکتی بر کیفیت گزارشگری مالی از طریق مطالعات پیشین مورد توجه قرار گرفته است (عبدالمالک و احمد، ۲۰۱۶؛ امراه و عیید، ۲۰۱۹، سپاسی و همکاران، ۲۰۱۷). با این حال نتایج متضادی یافت شد. بر اساس نتایج چالاکی و همکاران (۲۰۱۲) ارتباطی میان حاکمیت شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی وجود ندارد. از سوی دیگر نتایج تحقیق الخونیان و الادم (۲۰۲۰) حاکی از آن است که حاکمیت شرکتی سبب افزایش کیفیت گزارشگری مالی می‌گردد. فضای سرمایه‌گذاری تا حد بسیاری به میزان اعتماد سرمایه‌گذاران وابستگی دارد که لازمه آن ارائه گزارشگری‌های مالی شفاف و باکیفیت است. شرکت‌های بزرگ و قدرتمند که سازوکار حاکمیت شرکتی مؤثری دارند می‌توانند مزیت رقابتی بالایی در درازمدت ایجاد نموده و همچنین حاکمیت شرکتی باکیفیت سبب ثبات مالی و اقتصادی شرکت می‌شود.

بر اساس تئوری نمایندگی، شرکت‌هایی با هیئت‌مدیره بزرگ، شفافیت را با عمل به عنوان یک سازوکار کنترل‌کننده قوی تقویت می‌کنند (فونگ و همکاران، ۲۰۲۰؛ شاه و همکاران، ۲۰۱۹). برعکس، حسن (۲۰۱۱) و پاولینوس و همکاران (۲۰۱۷) بیان کرده‌اند که اندازه هیئت‌مدیره منجر به افت کیفیت حاکمیت می‌شود؛ زیرا آن‌ها سطح پایین‌تری از همکاری

دارند و امکان فرصت طلبی نیز بیشتر می شود. علاوه بر این در مقایسه با هیئت مدیره های بزرگ تر، هیئت مدیره های کوچک تر ارتباط بیشتری با یکدیگر دارند و در تصمیم گیری به موقع فعال تر خواهند بود. این قضیه توسط مطالعه چیدو (۲۰۱۴) توجیه شده است که بر ارتباط منفی اندازه هیئت مدیره و کیفیت گزارشگری مالی اندازه گیری شده از طریق ارقام تعهدات اختیاری تأکید دارد. مطالعات بسیاری (مانند الزویی، ۲۰۱۴؛ ابراهیم و جیهو، ۲۰۱۸) رابطه مثبت معناداری را بین استقلال هیئت مدیره و کیفیت گزارشگری مالی نشان دادند. برعکس، چالاکی و همکاران (۲۰۱۲) و انوراه و همکاران (۲۰۱۶) اثبات کردند که بین استقلال هیئت مدیره و کیفیت اطلاعات مالی رابطه ای وجود ندارد؛ زیرا اطلاعات محدودتری درباره عملیات شرکت دارند و حضور آن ها در هیئت می تواند هیچ اثری بر کیفیت گزارشگری مالی نداشته باشد. عینوبو و همکاران (۲۰۱۷) و شانکاریا و امیری (۲۰۱۷) رابطه مثبتی را بین اندازه متغیر کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی نشان داده اند. از طرف دیگر، کورای و همکاران (۲۰۲۰) بر اثر سازوکارهای حاکمیت شرکتی بر کیفیت گزارشگری یکپارچه و مشخصه های کیفی گزارشگری یکپارچه تأکید کردند.

مدنی و همکاران (۱۳۹۸)، به بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر کیفیت گزارشگری مالی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج این تحقیق نشان داد بین حاکمیت شرکتی و متغیر کیفیت گزارشگری هیچ گونه رابطه معناداری وجود ندارد. بر این اساس با توجه به نتایج متضاد تحقیقات پیشین، فرضیه سوم پژوهش به شرح زیر تدوین می شود:

فرضیه سوم: بین حاکمیت شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی ارتباط معناداری وجود دارد. شرکتها تمایل بیشتری به مدیریت سود در طول دوره همه گیری داشتند. آنها ترجیح دادند از تکنیک مدیریت سود مبتنی بر فعالیت واقعی استفاده کنند. نتایج تحقیق الجوقیمان و همکاران (۲۰۲۳) نشان می دهد که شرکت هایی که از نظر مالی دچار مشکل هستند، در مدیریت سود، به ویژه مدیریت سود مبتنی بر تعهدی، مشارکت داشته اند. با این حال، در مقایسه با شرکت های خصوصی، به نظر می رسد شرکت های دولتی کمتر در مدیریت درآمد در طول همه گیری کووید-۱۹ مشارکت داشتند. یافته های تحقیق الجوقیمان و همکاران (۲۰۲۳) نشان می دهد که کیفیت گزارشگری مالی شرکت های چینی در طول همه گیری پایین تر بوده است (الجوقیمان و همکاران، ۲۰۲۳).

نتیجه تحقیق شیائو و شی (۲۰۲۱) که بر روی شرکت‌های چینی صورت گرفته، حاکی از آن است که شرکت‌هایی که در مناطق با شیوع بیشتر می‌باشد، در طول زمان همه‌گیری بیماری کووید ۱۹ مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی بیشتری انجام داده‌اند. بحران‌ها می‌توانند بر روی کیفیت گزارشگری مالی تأثیر بگذارند و باعث کاهش یا افزایش کیفیت گزارشگری مالی گردند. به علاوه افزایش عدم اطمینان و ریسک در زمان بحران اغلب منجر به افزایش عدم تقارن اطلاعاتی می‌شود (به نقل از هسو و یانگ، ۲۰۲۲). هسو و یانگ (۲۰۲۲)، به تجزیه و تحلیل اثرگذاری کووید ۱۹ بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت‌ها و اثر کاهنده حاکمیت شرکتی پرداختند. نتایج نشان داد که در طول دوره همه‌گیری بیماری کووید ۱۹، کیفیت گزارشگری مالی شرکتها در سطح پایین‌تری قرار داشته است. به ویژه، شرکتها از طریق فعالیتهای واقعی خود در طول دوره همه‌گیری، در مدیریت سود بیشتری مشارکت داشته‌اند. همچنین، این گونه استنباط می‌گردد که هیات مدیره بزرگتر به کاهش تاثیر منفی کووید-۱۹ بر کیفیت گزارشگری مالی کمک می‌کند، هر چند در مورد استقلال هیات مدیره و دوگانگی مدیرعامل، اثر کاهنده‌ای پیدا نشد. دارابی و سجادی نژاد (۱۴۰۱)، به اثر حاکمیت شرکتی بر کیفیت گزارشگری مالی در دوران همه‌گیری کووید ۱۹ پرداختند. تجزیه و تحلیل اطلاعات نشان داد که نمی‌توان گفت همه‌گیری کرونا بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر داشته است. بحران‌ها می‌توانند بر روی کیفیت گزارشگری مالی تأثیر بگذارند و باعث کاهش یا افزایش کیفیت گزارشگری مالی گردد. این موضوعات درباره بحران کرونا نیز می‌تواند صادق باشد. شرکت‌هایی که با عدم تقارن اطلاعاتی بالا احتمالاً برای تأثیر بر روی سهام‌داران خود و کاهش اثرات منفی کرونا اقدام به مدیریت سود کنند. با این حال، برای کاهش تقارن اطلاعاتی و افزایش اعتماد سرمایه‌گذاران شرکت‌ها ممکن است که انگیزه‌های بیشتری برای بهبود کیفیت گزارشگری مالی خود در طول زمان کرونا داشته باشند (هسو و یانگ، ۲۰۲۲). بر اساس تئوری نمایندگی، اگر هیئت مدیره نظارت بهتری داشته باشند می‌تواند به کاهش عدم تقارن اطلاعاتی کمک کند و در نتیجه کیفیت بالاتر گزارشگری مالی در طول همه‌گیری را تضمین نماید. در زمان همه‌گیری بیماری کرونا ممکن است عملکرد شرکت بهبود یابد و در نتیجه سطح مدیریت سود را کاهش دهد. اغلب هیئت مدیره بزرگ‌تر در مشاوره به شرکت‌ها، در شرایط پیچیده موفق‌تر می‌باشد؛ از این رو امکان دارد که منجر به افزایش کیفیت

گزارشگری مالی در طول این بیماری گردد (هسو و یانگ، ۲۰۲۲). از سوی دیگر ممکن است در طول بحران رابطه مثبت حاکمیت شرکتی و گزارشگری مالی تضعیف شود و ساختارهای حاکمیت شرکتی نتوانسته باشند سبب بهبود کیفیت گزارشگری مالی شوند. بر اساس نتایج متفاوت درباره اثر کرونا بر رابطه حاکمیت شرکتی و عملکرد فرضیه چهارم پژوهش به شرح زیر تدوین می شود:

فرضیه چهارم: کرونا ارتباط میان حاکمیت شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی را تعدیل می کند.

روش شناسی

این پژوهش از نوع توصیفی، پس رویدادی و گذشته‌نگر است. در این تحقیق از رگرسیون خطی چندگانه برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌های تحقیق استفاده می گردد. به منظور انجام پژوهش، داده‌های کمی مورد نیاز از صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و سایر گزارش‌های مالی آن‌ها و همچنین سایت کدال استخراج شده است. جامعه آماری این پژوهش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که اطلاعات آنها برای دوره زمانی ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ مورد ارزیابی بررسی قرار گرفته است و این جامعه با شرایط و معیارهای زیر محدود شده است:

۱. در زمره بانک‌ها و مؤسسات مالی (شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری مالی، شرکت‌های هلدینگ و لیزینگ) نباشد به این علت که افشای اطلاعات مالی و ساختارهای راهبردی شرکتی متفاوتی در آنها وجود دارد.
 ۲. برای افزایش قابلیت مقایسه، شرکت‌هایی که سال مالی آنها پایان اسفندماه هر سال است، انتخاب شده‌اند.
 ۳. در دوره مورد بررسی تغییر سال مالی نداشته باشند.
 ۴. نام شرکت از ابتدای سال ۱۳۹۷ در فهرست بورس اوراق بهادار تهران درج گردید باشد و تا پایان سال ۱۴۰۰ از فهرست نامبرده حذف نگردیده باشد.
 ۵. داده‌های مورد نیاز این پژوهش در دسترس باشد.
 ۶. شرکت‌هایی که وقفه معاملاتی بیش از ۳ ماه نداشته باشند.
- با در نظر گرفتن کلی شرایط فوق و بررسی‌های انجام گرفته، ۱۸۰ شرکت و ۷۲۰ سال/شرکت برای دوره زمانی ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ حائز شرایط بودند و به‌عنوان جامعه آماری

پژوهش انتخاب گردیده‌اند. جدول ۱ نحوه دستیابی به جامعه آماری را نشان می‌دهد:

جدول ۱: نمونه آماری

تعداد سال/شرکت‌ها	شرایط
۱۵۲۴	شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تا پایان سال ۱۴۰۰
(۴۶۰)	شرکت‌های سرمایه‌گذاری، بانک‌ها، هلدینگ و لیزینگ
(۲۸۰)	شرکت‌هایی که سال مالی آنها انتهای اسفندماه نباشد و شرکت‌هایی که تغییر سال مالی داشته باشند. ۳
(۴۸)	شرکت‌هایی که اطلاعات موردنیاز آنها در دسترس نمی‌باشد.
(۱۶)	دارای وقفه معاملاتی بیش از ۳ ماه است.
<u>۷۲۰</u>	تعداد شرکت‌های که انتخاب گردیده شده است.

مدل‌ها و متغیرها

مدل آزمون فرضیه اول و دوم به شرح زیر است:

مدل ۱:

$$FP_{it} = \beta_1 + \beta_2 C.GOV_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 DPS_{it} + \beta_6 COVID + \beta_7 C.G * COVID + \varepsilon_{it}$$

FP_{it} : عملکرد شرکت

$C.GOV_{it}$: حاکمیت شرکتی

LEV_{it} : اهرم

$SIZE_{it}$: اندازه شرکت

DPS_{it} : سود هر سهم

$COVID$: کرونا

با توجه به تحقیقات پیشین برای سنجش فرضیه سوم و چهارم (هسو و یانگ، ۲۰۲۲؛

بهیانی‌نیا و گلپیدی، ۲۰۲۲؛ خطیب و نور، ۲۰۲۱) از مدل ۲ استفاده شده است:

مدل ۲:

$$CFR_{it} = \beta_1 + \beta_2 C.GOV_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 BIG + \beta_6 COVID + \beta_7 C.G * COVID + \varepsilon_{it}$$

CFR_{it} : کیفیت گزارشگری مالی

BIG : اندازه حسابرس

علائم اختصاری متغیرهای پژوهش در مدل‌های بالا به شرح جدول ۲ است:

جدول ۲: علائم اختصاری مدل‌ها

متغیر	تعریف	نماد
وابسته	عملکرد شرکت	FP
وابسته	کیفیت گزارشگری مالی	CFR
مستقل	اعضای مستقل هیئت‌مدیره	BIND
مستقل	تنوع جنسیت اعضای هیئت‌مدیره	BGD
مستقل	تعداد جلسات هیئت‌مدیره	BMEET
مستقل	تخصص مالی هیئت‌مدیره	BFQ
مستقل	اندازه کمیته حسابرسی	ACS
کنترلی	اندازه شرکت	SIZE
کنترلی	اندازه حسابرس	BIG
کنترلی	اهرم	LEV
کنترلی	سود هر سهم	DPS

در این پژوهش حاکمیت شرکتی متغیر مستقل هست و ویژگی‌های زیر برای سنجش حاکمیت شرکتی در نظر گرفته شده است:

۱. استقلال اعضای هیات‌مدیره (BIND): انتخاب اعضای هیئت‌مدیره غیرموظف سبب کاهش هزینه‌های نمایندگی می‌شود. همچنین به علت این که مدیران غیرموظف به دنبال کسب شهرت هستند سبب پیشرفت نظارت بر مدیران شرکت می‌گردد (کیهان و همکاران، ۱۳۹۸). مدیران موظف شاید نتوانند وظایف نظارتی خود را به صورت احسن انجام دهند؛ این درحالی است که اعضای غیرموظف هیئت‌مدیره در ایفای نقش نظارتی خود بر روی گزارشگری با جزئیات کامل موثر عمل می‌کنند (ملکیان و همکاران، ۱۳۹۸). برای محاسبه این متغیر تعداد اعضای غیرموظف هیئت‌مدیره تمامی شرکت‌های مورد بررسی استخراج گردید و سپس به تعداد کل اعضای هیئت‌مدیره تقسیم

شد که حاصل آن یک نسبت است. میانه این نسبت برای کل شرکت‌ها برای هر سال محاسبه گردید و در صورتی که شرکت دارای نسبت بیش از میانه باشند ارزش یک و در غیر این صورت برای آنها ارزش صفر در نظر گرفته شد (ولی زاده و همکاران، ۱۳۹۹).

۲. **تنوع جنسیت اعضای هیئت‌مدیره (BGD):** از متغیر مجازی استفاده می‌شود که اگر حداقل یک نماینده زن در هیئت‌مدیره حضور داشته باشد، عدد یک و در غیر این صورت صفر است (محمود و همکاران، ۲۰۲۳). نظریه‌های نمایندگی بیان می‌کنند که تنوع جنسیتی در اعضای هیئت‌مدیره سبب ایجاد دیدگاه‌های گوناگون و مختلف می‌شود که به کنترل بهتر مدیریت و تصمیمات بهتر مدیریت کمک می‌کند (دلشاد و همکاران، ۱۳۹۸) زنان از ارزش‌های اخلاقی بالاتری نسبت مردان برخوردار هستند (نوسوانترا و همکاران، ۲۰۲۳).

۳. **تعداد جلسه هیئت‌مدیره (BMEET):** اگر تعداد جلسات اعضای هیئت‌مدیره شرکت که در طول سال مالی برگزار شده است بیش از میانه تعداد جلسات آن سال باشد به این متغیر عدد ۱ در غیر این صورت صفر تخصیص داده می‌شود (امین و همکاران، ۱۴۰۰).

۴. **تخصص مالی هیئت‌مدیره (BFQ):** در این پژوهش در صورتی که بیش از یکی از اعضای هیئت‌مدیره دارای حداقل مدرک کارشناسی در رشته‌های مالی باشد؛ به این متغیر ارزش یک تخصیص داده در غیر این صورت ارزش صفر تخصیص داده می‌شود (دینس و ولت، ۲۰۱۶؛ ولی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۹؛ خوشکار و جدیدی، ۱۳۹۸). شایستگی و دانش اعضای هیئت‌مدیره ممکن است از طریق آموزش داخلی یا خارجی به دست آید (بیدار و چی، ۱۹۹۳؛ چتورو و همکاران، ۲۰۰۱) و باعث می‌شود اعضای هیئت‌مدیره بتوانند به طور مؤثر بر فرآیند گزارشگری مالی شرکت نظارت کنند (چتورو و همکاران، ۲۰۰۱).

۵. **اندازه کمیته حسابرسی (ACS):** کمیته حسابرسی هر چه بزرگ‌تر باشد می‌تواند بر روی نظارت شرکت اثربخشی و کارایی بیشتری داشته باشد (کیهان و همکاران، ۱۳۹۸). اگر تعداد اعضای کمیته حسابرسی بیش از میانه شرکت‌ها

در همان سال باشد؛ ارزش یک به آن اختصاص و در غیر این صورت ارزش صفر اختصاص داده می‌شود (زلقی و همکاران، ۱۳۹۹).

جهت سنجش حاکمیت شرکتی به‌عنوان متغیر مستقل، ابتدا کیفیت حاکمیت شرکتی برای هر مشاهده به‌وسیله هر یک از شاخص‌های اعضای مستقل هیئت مدیره، تنوع جنسیت در هیئت مدیره، تعداد جلسات هیئت مدیره، تخصص مالی هیئت مدیره و اندازه کمیته حسابرسی محاسبه می‌شود. در مرحله بعد به هر یک از مشاهدات به‌دست آمده با توجه به نوع رابطه‌ای که با کیفیت حاکمیت شرکتی دارند؛ مقدار صفر یا یک اختصاص داده می‌شود. سپس، از جمع امتیازهای حاصله (صفر تا ۵)، شاخص استفاده‌شده در این پژوهش برای اندازه‌گیری کیفیت حاکمیت شرکتی به دست خواهد آمد.

اطلاعات مربوط به قسمت حاکمیت شرکتی از صورت مالی و گزارش فعالیت هیئت مدیره، گزارش اطلاعیه اعضای هیئت مدیره و مشخصات کمیته حسابرسی و واحد حسابرسی داخلی از سایت کدال استخراج شده است

در این پژوهش ۲ متغیر وابسته استفاده شده است. متغیرهای وابسته متشکل از عملکرد شرکت و کیفیت گزارشگری مالی است.

❖ **عملکرد شرکت:** باتوجه به پژوهش پیشین خطیب و نور (۲۰۲۱) در این تحقیق از شاخص ROA برای سنجش عملکرد شرکت استفاده شده است. این متغیر از طریق نسبت سود قبل از هزینه مالی و مالیات به کل دارایی‌ها محاسبه شده است (خطیب و نور، ۲۰۲۱).

۱. کیفیت گزارشگری مالی

براساس نتایج بیست و همکاران (۲۰۰۹) یکی از راه‌های اندازه‌گیری کیفیت گزارشگری مالی کیفیت سود است و بر اساس تحقیقات مشابه، برای اندازه‌گیری کیفیت سود از ارقام تعهدی اختیاری استفاده می‌شود (گاوانا و همکاران، ۲۰۱۷؛ ماتزیونی و همکاران، ۲۰۱۶؛ سیلوا و کوستا، ۲۰۱۷؛ کاپلا و همکاران، ۲۰۲۰). در این تحقیق برای برآورد ارقام تعهدی از مدل جونز تعدیل‌شده استفاده می‌شود که در ذیل مدل اندازه‌گیری کیفیت گزارشگری بیان شده است:

$$\frac{TA_{it}}{A_{it-1}} = \beta_0 + \beta_1 \frac{1}{A_{it-1}} + \beta_2 \frac{\Delta REV_{it} - \Delta AR_{it}}{A_{it-1}} + \beta_3 \frac{PPE_{it}}{A_{it-1}} + \beta_4 ROA_{it-1} + \varepsilon_{it} \quad (1-1)$$

TA_{it} : کل اقلام تعهدی در سال t برای شرکت i برابر است با سود عملیاتی منهای جریان نقد عملیاتی.

A_{it-1} : جمع دارایی‌های شرکت i در سال $t-1$.

ΔREV_{it} : تفاوت در آمد فروش نسبت به سال قبل.

ΔAR_{it} : تفاوت حسابهای دریافتنی نسبت به سال قبل.

PPE_{it} : ناخالص املاک، ماشین‌آلات و تجهیزات شرکت i در سال t .

ROA_{it-1} : نرخ بازده دارایی‌های شرکت i در سال $t-1$.

ε_{it} : اقلام تعهدی اختیاری شرکت i در سال t در مقیاس کل دارایی‌های اول دوره شرکت.

کیفیت گزارشگری مالی (CFR) قدر مطلق اقلام تعهدی اختیاری به‌دست آمده از الگوی تعدیل شده جونز به شرح روابط فوق بدست می‌آید. هرچه که قدر مطلق مزبور بزرگتر باشد، نشان‌دهنده این است که کیفیت گزارشگری مالی کمتری وجود دارد.

متغیر تعدیلگر: در این پژوهش، کرونا متغیر تعدیلی است. اگر داده‌ها مربوط به دوره پس از شیوع ویروس کووید ۱۹ باشد به آن ارزش ۱ و در غیر این صورت به آن ارزش صفر تخصیص داده می‌شود. متغیر $C.GOV*COVID-19$ نشان‌دهنده اثر تعدیلی بیماری کرونا و حاکمیت شرکتی است. شیوع رسمی بیماری کووید ۱۹ در ایران، از بهمن ۱۳۹۸ بود (خمرنیا و همکاران، ۱۳۹۹). در نتیجه در این پژوهش سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ را دوره قبل از شیوع بیماری و ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ دوره شیوع کرونا در نظر گرفته می‌شود.

متغیرهای کنترلی اهرم، سود هر سهم، اندازه شرکت و رتبه حسابرس هستند که به شرح زیر اندازه‌گیری می‌شود:

اهرم (LEV): نسبت جمع بدهی به جمع دارایی (خطیب و نور، ۲۰۲۱).

سود هر سهم (DPS): نسبت سود تقسیمی هر سهم به سود هر سهم (حسین زاده و بادآورنندی، ۱۴۰۱).

اندازه شرکت (SIZE): یکی از متداول‌ترین معیارهای مورد استفاده برای اندازه

شرکت، اندازه‌گیری دارایی‌های شرکت است. بنابراین اندازه شرکت با لگاریتم طبیعی دارایی‌های شرکت برابر است (دخلی، ۲۰۲۱).

رتبه حسابرس (BIG): اگر شرکت به وسیله مؤسسات بزرگ حسابرسی شده باشد، ارزش این متغیر برابر با ۱ هست در غیر این صورت ارزش آن برابر صفر است. پیش‌بینی می‌شود اگر حسابرس شرکت، شهرت و توانایی بالایی داشته باشد؛ شفافیت صاحبکار، افزایش می‌یابد. در این پژوهش، مؤسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار که دارای رتبه ۱ می‌باشند؛ به عنوان مؤسسات بزرگ تلقی می‌شوند (بهبهانی‌نیا و عسگری، ۱۴۰۰).

یافته‌ها

آمار توصیفی

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول ۳ نشان داده شده است. حداکثر و حداقل نیز از مولفه‌های مورد بررسی در آمار توصیفی هستند. به طور مثال حداکثر اهرم مالی با مقدار ۱/۸۲۵ مربوط به شرکت تکین کو در سال ۱۳۹۹ می‌باشد. حداقل متغیر مذکور با مقدار ۰/۰۳۱ مربوط به شرکت شهید ایران در سال ۱۳۹۹ می‌باشد. همین طور حداکثر نرخ بازده دارایی با مقدار ۰/۷۶۷ مربوط به شرکت توسعه معدنی و صنعتی صبانور در سال ۱۳۹۹ می‌باشد. حداقل متغیر مذکور با مقدار ۰/۵۸۱ - مربوط به شرکت تکین کو در سال ۱۳۹۹ می‌باشد. حداکثر متغیر سود هر سهم با مقدار ۱/۰۰۳ مربوط به شرکت توسعه معدنی و صنعتی صبانور در سال ۱۳۹۹ حداقل متغیر مذکور با مقدار ۰/۵۸۱ - مربوط به شرکت تکین کو در سال ۱۳۹۹ می‌باشد. حداکثر متغیر اندازه شرکت با مقدار ۲۱/۴۲ مربوط به شرکت فولاد مبارکه اصفهان در سال ۱۴۰۰ و حداقل متغیر مذکور با مقدار ۱۱/۹۹ مربوط به شرکت آلومرادی در سال ۱۳۹۷ می‌باشد. حداکثر متغیر حاکمیت شرکتی با مقدار ۴ شامل شرکت‌های متعددی از جمله همکاران سیستم در سال ۱۳۹۸ و پالایش نفت بندرعباس در سال ۱۳۹۷ است. همین‌طور حداقل متغیر حاکمیت شرکتی با مقدار صفر شامل شرکت‌های متعددی بود؛ از جمله فنر سازی خاور در سال ۱۳۹۷ و فولاد مبارکه اصفهان در سال ۱۳۹۷. حداکثر متغیر کیفیت گزارشگری مالی با مقدار ۰/۵۹۱ مربوط به شرکت فجر انرژی خلیج فارس در سال ۱۴۰۰ می‌باشد. حداقل متغیر مذکور با مقدار ۰/۰۰۰۲ مربوط به شرکت فنر سازی خاور در سال ۱۳۹۸ می‌باشد

حاکمیت شرکتی، کیفیت گزارشگری مالی و عملکرد در بورس اوراق بهادار تهران با تاکید و... ۲۶۹

در جداول ۴ و ۵ آمار توصیفی متغیرهای صفر و یک نشان داده شده است. ۸ درصد از شرکها در هیات مدیره تنوع جنسیتی و ۱۳ درصد شرکها در هیات مدیره خود بیش از یک متخصص مالی دارند.

جدول ۳: آمار توصیفی

نماد متغیر	ROA	CG	CFR	LEV	DPS	SIZE
میانگین	۰/۲۵۴	۱/۰۰۷	۰/۱۳۲	۰/۵	۰/۵۰۷	۱۵/۶۱۴
میان	۰/۲۵۲	۱/۰۰۰	۰/۰۹۶	۰/۴۹۲	۰/۵۲۲	۱۵/۳۳۴
حداکثر	۰/۷۶۷	۴	۰/۵۹۱	۱/۸۲۵	۱/۰۰۳	۲۱/۳۲۸
حداقل	-۰/۵۸۱	۰	۰	۰/۰۳۱	۰	۱۱/۹۹۳
انحراف معیار	۰/۱۷۵	۱/۰۷۶	۰/۱۲	۰/۲۱۶	۰/۳۵۹	۱/۶۸۴
کجی	-۰/۰۰۶	۰/۵۱۵	۱/۴۲۶	۰/۶۹۳	-۰/۰۶۱	۰/۷۷۱
کشیدگی	۲/۲۶۶	۱/۹۵۹	۵/۰۰۵	۰/۰۱۹	۱/۴۵۴	۳/۴
آزمون جارک برا	۲/۱۲۶	۶۴/۳۶۲	۳۶۴/۶۳۹	۱۷۹/۹۲۰	۹۶۸۵۸/۰۴۰	۷۶/۱۵۱
معناداری جارک	۰/۳۴۵	۰	۰	۰	۰	۰
مشاهدات	۷۲۰	۷۲۰	۷۲۰	۷۲۰	۷۲۰	۷۲۰

جدول ۴: آمار توصیفی شاخصهای حاکمیت شرکتی به تفکیک

نام متغیر	فراوانی یک	فراوانی صفر	میانگین	میان
اعضای مستقل هیئت مدیره	۰/۳۶	۰/۶۴	۰/۳۶	۰
تنوع جنسیت اعضای هیئت مدیره	۰/۰۸	۰/۹۲	۰/۰۸	۰
تعداد جلسه هیئت مدیره	۰/۴۶	۰/۵۴	۰/۴۶	۰
تخصص مالی هیئت مدیره	۰/۱۳	۰/۸۷	۰/۱۳	۰
اندازه کمیته حسابرسی	۰/۱۱	۰/۸۹	۰/۱۱	۰

جدول ۵: آمار توصیفی متغیرهای صفر و یک

متغیر	فراوانی صفر	فراوانی یک	میانگین	میان
رتبه حسابرس	۲۱،۸	۷۸،۲	۱	۱
کرونا	۵۰	۵۰	۰،۵	۰،۵

نتایج آزمون فرضیه اول و دوم

نتایج تخمین مدل ۱ برای تحلیل فرضیه اول و دوم در جدول ۶ نشان داده شده است:

$$FP_{it} = \beta_1 + \beta_2 C.GOV_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 DPS_{it} + \beta_6 COVID + \beta_7 C.G * COVID + \varepsilon_{it}$$

جدول ۶: نتایج تخمین مدل اول

عملکرد شرکت: بازده دارایی‌ها					متغیر وابسته
معناداری	آماره t	خطای استاندارد	ضریب بتا	نماد	نام
۰/۶۸۱۱	-۰/۴۱۱۱	۰/۰۰۱۶	-۰/۰۰۰۶	CG	حاکمیت شرکتی
۰/۰۰	۹/۱۸۳۷	۰/۰۱۰۴	۰/۰۹۶۲	COVID	کرونا
۰/۰۱۰۳	-۲/۵۷۳	۰/۰۰۲۲	-۰/۰۰۵۸	CG*COVID	
۰/۰۰	-۲۰/۶۲۳۵	۰/۰۱۸۷	-۰/۳۸۶۹	LEV	اهرم مالی
۰/۰۰	-۶/۵۴۶۰	۰/۰۰۸۱	-۰/۰۵۳۵	SIZE	اندازه شرکت
۰/۲۱۱۹	۱/۲۴۹۷	۰/۰۰۰۸۹	۰/۰۱۱۲	DPS2	سود هر سهم
۰/۰۰	۱۰/۰۲۵۳	۰/۱۲۲۹	۱/۲۳۲۹	C	ضریب ثابت
۳۹/۱۸**					آماره F
۰/۹					R ² تعدیل شده
۲/۳۶					آماره دورین واتسون

** معناداری در سطح ۹۹٪

با توجه به مقدار آماره F که با ۳۹/۱۸ برابر است. الگو در سطح معنادار است. و آماره دورین واتسون برابر با ۲/۳۶ در نتیجه وجود مشکل خود همبستگی در مدل وجود ندارد. بر اساس نتایج ضریب تعیین تعدیل شده ۹۰ درصد از تغییرات متغیر وابسته، کنترل و تعدیلگر را نشان می‌دهد. با توجه به این که قدر مطلق مقدار آماره t (-۰/۴۱۱) برای متغیر حاکمیت شرکتی، از مقدار معیار (۱/۹۶) کمتر و همینطور احتمال آن، با مقدار (۰/۶۸)، بیشتر از مقدار معیار (۰/۰۵)، می‌باشد، می‌توان چنین نتیجه گرفت که رابطه مذکور معنادار نیست.

با توجه به این که قدر مطلق مقدار آماره t (-۲/۵۷) برای رابطه تعدیلی کرونا، از مقدار معیار (۱/۹۶) بیشتر و همینطور احتمال آن، با مقدار (۰/۰۱)، کمتر از مقدار معیار (۰/۰۵)، می‌باشد، می‌توان چنین نتیجه گرفت که رابطه مذکور در سطح اطمینان ۹۵٪، معنادار است.

حاکمیت شرکتی، کیفیت گزارشگری مالی و عملکرد در بورس اوراق بهادار تهران با تاکید و... ۲۷۱

همچنین جهت این رابطه با توجه به علامت ضریب بتا با مقدار (۰/۰۰۵-)، معکوس می باشد. که نشان دهنده آن است که کرونا ارتباط میان حاکمیت شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی را تعدیل می کند. در واقع حاکمیت شرکتی با عملکرد شرکت در ارتباطی نداشته است. اما در زمان کرونا رابطه معنادار و معکوس پیدا کرده است. یعنی با افزایش حاکمیت شرکتی عملکرد شرکت ها کاهش پیدا کرده است.

نتایج آزمون فرضیه سوم و چهارم

نتایج تحلیل فرضیه سوم و چهارم در جدول ۷ نشان داده شده است:

$$CFR_{it} = \beta_1 + \beta_2 C.GOV_{it} + \beta_3 SIZE + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 BIG + \beta_6 COVID + \beta_7 C.G * COVID + \varepsilon_{it}$$

جدول ۷: نتایج تخمین مدل دوم

کیفیت گزارشگری مالی				متغیر وابسته	
معناداری	آماره t	خطای استاندارد	ضریب بتا	نماد	نام
۰/۰۰	۴/۸۷۷	۰/۰۰۰۹	۰/۰۰۰۴	CG	حاکمیت شرکتی
۰/۰۰	۷/۰۸۴	۰/۰۰۰۴	۰/۰۰۲۸	COVID	کرونا
۰/۰۰	-۵/۶۷۰	۰/۰۰۰۱	-۰/۰۰۰۶	CG*COVID	تعدیلگر
۰/۰۳۷	-۲/۰۸۴	۰/۰۰۰۴	-۰/۰۰۰۹	SIZE	اندازه شرکت
۰/۶۱۷	-۰/۴۹۹	۰/۰۰۰۸	-۰/۰۰۰۴	LEV	اهرم مالی
۰/۰۰	-۳/۸۵۱	۰/۰۰۰۶	-۰/۰۰۲۳	BIG	اندازه حسابرسان
۰/۰۰	۴/۲۲۳	۰/۰۰۶۶	۰/۰۲۸۲	C	ضریب ثابت
۹/۵۴**				آماره F	
۰/۶۸				R ² تعدیل شده	
۲/۱۱				آماره دوربین و واتسون	

** معناداری در سطح ۹۹٪

با توجه به مقدار آماره F در سطح کلیه شرکتها که با ۹/۵۴ برابر است الگو معنادار است. آماره دوربین و واتسون برابر با ۲/۱۱ در نتیجه وجود مشکل خود همبستگی در مدل وجود ندارد. بر اساس نتایج ضریب تعیین تعدیل شده ۶۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته، کنترل و تعدیلگر را نشان می دهد. آماره t و ضریب بتای متغیر حاکمیت شرکتی رابطه معنادار و مثبت را نشان می دهد.

با توجه به این که قدر مطلق مقدار آماره t (۴/۸۷۷) برای متغیر حاکمیت شرکتی، از مقدار معیار (۱/۹۶) بیشتر و همینطور احتمال آن، با مقدار (۰/۰۰)، کمتر از مقدار معیار (۰/۰۵)، می‌باشد، می‌توان چنین نتیجه گرفت که رابطه مذکور در سطح اطمینان ۹۵٪، معنادار است. همچنین جهت این رابطه با توجه به علامت ضریب بتا با مقدار (۰/۰۰۴)، مستقیم می‌باشد. نتایج نشان می‌دهد که با افزایش حاکمیت شرکتی کیفیت گزارشگری مالی بهبود پیدا می‌کند.

با توجه به این که قدر مطلق مقدار آماره t (-۵/۶۷) برای رابطه تعدیلی کرونا، از مقدار معیار (۱/۹۶) بیشتر و همینطور احتمال آن، با مقدار (۰/۰۰)، کمتر از مقدار معیار (۰/۰۵)، می‌باشد، می‌توان چنین نتیجه گرفت که رابطه مذکور در سطح اطمینان ۹۵٪، معنادار است. همچنین جهت این رابطه با توجه به علامت ضریب بتا با مقدار (-۰/۰۰۶)، معکوس می‌باشد. که نشان دهنده آن است که کرونا ارتباط میان حاکمیت شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی را تعدیل می‌کند. در واقع حاکمیت شرکتی با کیفیت سبب افزایش کیفیت گزارشگری مالی شده است اما در دوره کرونا این مطلب عکس شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاکی از آن است که فرضیه اول پژوهش رد شده است و میان حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکت رابطه معناداری وجود ندارد. حاکمیت شرکتی همواره نقش اساسی در نظارت و کنترل عملکرد صحیح فرآیندهای تجاری به صورت شفاف ایفا کرده است که منجر به بهبود عملکرد شرکت می‌شود. علت رد شدن این فرضیه می‌تواند به خاطر استفاده از شاخص بازده دارایی‌ها که یکی از شاخص‌های سودآوری است باشد. بهبود دستورالعمل حاکمیت شرکتی از سال ۱۴۰۱ می‌تواند در اثر گذاری حاکمیت شرکتی بر عملکرد موثر باشد. نتایج این تحقیق همسو با حسن و همکاران (۲۰۲۳) و عنایت پور و همکاران (۱۳۹۷) است اما با نتایج تحقیق ولی زاده و خدایی (۱۴۰۰)؛ خدادادی و تاکر (۱۴۰۰) و محمد و همکاران (۲۰۱۶) همسو نیست.

نتایج آزمون فرضیه دوم حاکی از آن است که با ورود کرونا به عنوان یک متغیر تعدیلگر رابطه میان حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکت معکوس و معنادار شده است. یعنی شرکت‌هایی که حاکمیت شرکتی قوی دارند، عملکرد ضعیف‌تری در زمان شیوع بیماری کرونا داشته‌اند. با توجه به این که حاکمیت شرکتی با شاخص‌های اعضای مستقل

هیئت مدیره، تنوع جنسیتی هیئت مدیره، تخصص هیئت مدیره، تعداد جلسات هیئت مدیره و اعضای کمیته حسابرسی سنجیده شده است؛ قوی تر نمودن ساختار حاکمیت شرکتی در شرایط بحران کرونا مستلزم پرداخت هزینه زیادی برای این موضوع شده که در نتیجه منجر به کاهش عملکرد شرکت شده است و همچنین ممکن است ساختار حاکمیت شرکتی قوی در زمان بحران کرونا مستلزم توجه بیشتر به کنترل‌های داخلی و گزارشگری مالی شده و توجه از عملکرد در حاشیه قرار گرفته که این موضوع نیز منجر به کاهش عملکرد شرکت شده است. نتایج تحقیق با تحقیق خطیب و نور (۲۰۲۱) همسو است و با تحقیق مکادمی و همکاران (۲۰۲۳) همسو نیست.

نتایج آزمون فرضیه سوم این تحقیق حاکی از آن است که میان حاکمیت شرکتی و کیفیت گزارشگری رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. یعنی شرکت‌های که ساختار حاکمیت شرکتی قوی تری دارد، کیفیت گزارشگری بهتری دارد. حاکمیت شرکتی خوب با کمک سازوکارهای نظارتی می تواند از وقوع اشتباهات و یا ارائه نادرست اطلاعات جلوگیری کند، این موضوع باعث می شود که کنترل و نظارت بیشتری بر روی صورت‌های مالی انجام گیرد که در نتیجه سبب ارائه صورت مالی‌هایی با کیفیت بهتر می شود. حاکمیت شرکتی مؤثر همچنین می تواند به شرکت‌ها در کاهش ریسک و افزایش انطباق با قوانین و قوانین مربوطه کمک کند. شرکت‌ها باید کنترل‌های داخلی قوی را اجرا کنند تا بتوانند قابل اعتماد بودن صورت‌های مالی و دقیق بودن آن را تضمین کنند. همینطور برای اطمینان از نظارت کافی بر گزارشگری مالی، کمیته‌های حسابرسی بسیار نقش مهمی دارند. آنها به طور مستقل صحت و کامل بودن اطلاعات ارائه شده توسط حسابرسان مستقل یا سایر طرف‌های درگیر را تأیید می کنند. نتایج این تحقیق با تحقیقات کاواسه و همکاران (۲۰۲۱)، ستیاہونی و همکاران (۲۰۲۲) و ارواحی و رجایی زاده هرنندی (۱۴۰۱) همسو است، اما با نتایج تحقیق کابوه (۲۰۲۳) همسو نیست.

نتایج آزمون فرضیه چهارم تحقیق حاکی از آن است که با ورود کرونا به عنوان تعدیلگر رابطه میان حاکمیت شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی رابطه ای معکوس شده است. یعنی در زمان کرونا شرکتی که دارای ساختار حاکمیت شرکتی قوی است کیفیت گزارشگری پایین تری دارد. این به این علت است که هیئت مدیره‌هایی با تخصص مالی، اعضای مستقل هیئت مدیره، تنوع جنسیتی و تعداد جلسات هیئت مدیره بیشتر و کمیته

حسابرسی بزرگتر در زمان کرونا با استفاده از راه‌های قانونی بیشتر به مدیریت سود پرداخته‌اند تا وضعیت بهتری را در صورت‌های مالی نشان دهند که این موضوع منجر به کاهش کیفیت گزارشگری مالی شده است. نتایج این تحقیق با تحقیق هسو و یانگ (۲۰۲۲) همسو بوده است ولی با نتایج تحقیقات دارابی و سجادی نژاد (۱۴۰۱) همسو نیست. که این موضوع می‌تواند به علت سنجش متفاوت کیفیت گزارشگری مالی و حاکمیت شرکتی باشد.

با توجه به نتایج فرضیه اول پیشنهاد می‌شود قانون‌گذار توجه و دقت بیشتری به ساختار حاکمیت شرکتی و به روز نمودن دستورالعمل‌ها داشته باشند تا این دستورالعمل‌ها بتوانند اثر بخش عمل نمایند. با توجه به نتایج حاصل از فرضیه دوم و چهارم پیشنهاد می‌شود که در دستورالعمل‌ها دقت بیشتری صورت گیرد و تا در شوک‌های دیگر حاکمیت شرکتی اثر بهتری بر عملکرد و کیفیت گزارشگری مالی داشته باشند.

با [fm2] توجه به این که ساختار دولتی و خصوصی مالکیت می‌تواند بر نتایج اثرگذار باشد، پیشنهاد می‌شود که تحقیق به تفکیک ساختار مالکیت انجام گیرد. بررسی موضوع تحقیق در صنایع سریع و خاص نیز می‌تواند در دستور کار محققان قرار گیرد. با توجه به ابلاغ دستورالعمل حاکمیت شرکتی جدید توسط سازمان بورس اوراق بهادار پیشنهاد می‌شود میزان تاثیر دستورالعمل جدید بر روی عملکرد و کیفیت گزارشگری مالی ارزیابی گردد.

منابع

- ارواحی، سمانه و رجایی زاده هرنندی، احسان، (۱۴۰۱)، بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی، مجله رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، ۶(۸۴)، ۳۹-۵۵.
- امین، وحید؛ فغانی ماکرانی، خسرو و ذبیحی زرین کلایی، علی، (۱۴۰۰)، بررسی نقش تعدیل‌گری حاکمیت شرکتی در رابطه بین عملکرد پایندگی و عملکرد مالی شرکت، مجله پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۱۱(۳)، ۱-۲۶.
- بهبهانی نیا، پریسا سادات، عسگری، نرگس، (۱۴۰۰)، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، حاکمیت شرکتی و عدم شفافیت گزارشگری مالی در بورس اوراق بهادار تهران، مجله پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۱۱(۴)، ۷۶-۵۵.

حاکمیت شرکتی، کیفیت گزارشگری مالی و عملکرد در بورس اوراق بهادار تهران با تأکید و... ۲۷۵

حسین زاد فیروزی، رحیم و بادآورنهدی، یونس، (۱۴۰۱)، ارتباط بین نقد شوندگی سهام و سود تقسیمی سهام، مجله چشم انداز حسابداری و مدیریت، ۵(۶۸)، ۱۴۴-۱۵۹.

خدادادی، ولی و تاگر، رضا، (۱۳۹۱)، تأثیر ساختار حاکمیت شرکتی بر عملکرد مالی و ارزش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، مجله تحقیقات حسابداری و حسابرسی، ۴(۱۵)، ۸۸-۱۰۱.

دارابی، رویا و سجادی نژاد، سیده طیبه، (۱۴۰۱)، اثر حاکمیت شرکتی بر کیفیت گزارشگری مالی در طول دوران همه‌گیری کووید ۱۹، فصلنامه علمی تخصصی رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، ۶(۲۲)، ۱۵۴-۱۶۵.

دلشاد، افسانه؛ تهرانی، رضا و میرلوحی، سید مجتبی. (۱۳۹۸)، بررسی تأثیر بازار سرمایه بر ویژگی‌های مدیریت با تأکید بر نقش بازدهی سهام، مجله تحقیقات مالی، ۲۱(۳)، ۳۶۴-۳۹۱.

زلفی، حسن؛ سیفی لاله، سالار و مینایی تبریزی، فاطمه سادات، (۱۳۹۹)، تأثیر توانایی مدیریت و سازوکارهای حاکمیت شرکتی بر رابطه بین بیش‌اعتمادی مدیریتی و حق‌الزحمه حسابرسی، مجله دانش حسابداری مالی، ۷(۳)، ۸۵-۱۱۰.

سخائی، عمادالدین؛ خورسندی، مرتضی؛ محمدی، تیمور و ارباب، حمیدرضا، (۱۳۹۹)، بررسی آثار شوک ناشی از ویروس کرونا بر اقتصاد ایران: کاربرد الگوی خود رگرسیون برداری جهانی، اقتصاد و الگوسازی، ۱۱(۲)، ۱۲۵-۱۵۶.

طاهری نمهیل، ابراهیم، (۱۳۹۹)، بررسی پیامدهای ویروس کرونا بر اقتصاد ایران و جهان، فصلنامه تخصصی حکمرانی متعالی، دوره ۱، شماره ۲، ۱۸۱-۱۷۱.

عنایت پور شیاده، ابراهیم؛ نسل موسوی، سید حسین و جباری، مهرداد (1397)، تأثیر سرمایه فکری بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، مجله چشم انداز حسابداری و مدیریت، ۱(۵)، ۱۵-۲۶.

ملکیان، اسفندیار؛ فخاری، حسین و جفایی رهنی، منیر (۱۳۹۸)، بررسی تأثیر ویژگی‌های هیئت مدیره شرکت بر میزان گزارشگری زیست محیطی، اجتماعی و راهبری شرکتی، مجله دانش حسابداری، ۱۰(۲) (پیاپی ۳۷)، ۷۷-۱۲۲.

مدنی، مینا؛ میرمحمدی صدرآبادی، محمد و شاکریان، حامد (۱۳۹۸)، بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر کیفیت گزارشگری مالی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس

اوراق بهادار تهران، نخستین کنفرانس ملی مدیریت بازرگانی، کارآفرینی و حسابداری. تهران.

نوروزی، محمد؛ باقری، فاطمه؛ معماری، سارا و یعقوبی، امید، (۱۴۰۱)، نقش حاکمیت شرکتی و اثرات منفی کووید ۱۹، فصلنامه علمی تخصصی رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، ۶ (۲۰). صص ۲۵۷۸-۲۵۹۷.

ولی زاده لاریجانی، اعظم و خدایی، مونا. (۱۴۰۰)، اثر تعدیل کننده کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی بر رابطه بین کیفیت حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکت، مجله پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۳ (۵۲)، ۱-۲۲.

ولی زاده لاریجانی، اعظم؛ حسینی، سیدعلی و طهماسبی آشتیانی، مهسا. (۱۳۹۹)، اثر تعاملی کیفیت ارقام تعهدی و کیفیت حاکمیت شرکتی بر نوسان‌پذیری عملکرد شرکت، مجله بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۷ (۳)، ۴۵۴-۴۷۲.

Amin, V., Faghani Makrani, K., & zabihi zarrinkolaei, A. (2021). Investigating the role of corporate governance moderation in the relationship between corporate sustainability performance and financial performance. *Empirical Research in Accounting*, 11(3), 1-26. doi: 10.22051/jera.2020.27677.2499. [in Persian].

Arvahi, Samaneh, and Rajae Zadeh Harandi, Ehsan (2022). Investigating the effect of corporate governance and internal audit quality on the financial reporting quality, *Journal of New Research Approaches in Management and Accounting*, 6(20), 39-55. (in persian).

Ashraf, B. N. (2020). Economic impact of government interventions during the COVID-19 pandemic: International evidence from financial markets. *Journal of behavioral and experimental finance*, 27, 100371. <https://doi.org/10.1016/j.jbef.2020.100371>

Al-Adeem, K R and Al-Khonain, S, (2020). Corporate governance and financial reporting quality preliminary evidence from Saudi Arabia financial markets, *Institutions and Risks*, Volume 4, Issue 1, 109-119

Alodat, A. Y., Salleh, Z., Hashim, H. A., & Sulong, F. (2022). Corporate governance and firm performance: Empirical evidence from Jordan. *Journal of Financial Reporting and*

Accounting, 20(5), 866-896

- Alqatamin, R. M., & Shbeilat, M. K. (2023). The Impact of corporate governance factors and the COVID-19 Pandemic on the publishing date of annual reports of UK listed companies. *Accounting and Finance Research*, 12(1), 1-12.
- Alzoubi, E. S. (2014). Board characteristics and financial reporting quality: Evidence from Jordan. *Corporate Ownership & Control*, 11(3), 8-29.
- Anas, M., Gulzar, I., Tabash, M. I., Ahmad, G., Yazdani, W., & Alam, M. F. (2023). Investigating the nexus between corporate governance and firm performance in India: Evidence from COVID-19. *Journal of Risk and Financial Management*, 16(7), 307.
- Behbahaninia, P. S., & Golbidi, M. (2022). The effect of R&D activities on the market response and company's performance during the shock caused by the COVID-19 pandemic in Iran. *Journal of Applied Accounting Research*, (ahead-of-print).
- Behbahaninia, P. S., & asgari, N. (2021). Social responsibility, corporate governance and lack of financial reporting transparency in Tehran Stock Exchange. *Empirical Research in Accounting*, 11(4), 55-76. doi: 10.22051/jera.2021.35376.2823. [in Persian].
- Beest, F. V., Braam, G. J. M., & Boelens, S. (2009). Quality of Financial Reporting: measuring qualitative characteristics.
- Dakhli, A. (2021), "Does financial performance moderate the relationship between board attributes and corporate social responsibility in French firms?", *Journal of Global Responsibility*. doi: 10.1108/JGR-02-2021-0016.
- Darabi, Rya & Sajadi Nejad, Seyedeh Tayebeh (2022). The Effect of corporate governance on quality of financial reporting during the Covid-19 Pandemic, *Journal of New Research Approaches in Management and Accounting*, 6(22). 152-165. [in Persian].
- Delshad, A., Tehrani, R., & Mirlohi, S. M. (2019). Investigating the effect of capital markets on management characteristics; with an emphasis on role of stock returns. *Financial Research Journal*, 21(3), 364-391. doi: 10.22059/frj.2019.272466.1006805. [in Persian].
- Enayatpour Shiadeh, E., Naslmosavi, S. H., & Jabbari, M. (2019). The Effect of intellectual capital on the relationship

- between corporate governance and firm performance on Tehran Stock Exchange. *Journal of Accounting and Management Vision*, 1(5), 15-26. [in Persian].
- Erkens, D. H., Hung, M., & Matos, P. (2012). Corporate governance in the 2007–2008 financial crisis: Evidence from financial institutions worldwide. *Journal of corporate finance*, 18(2), 389-411.
- Eyenubo, S. A., Mohammed, M., & Ali, M. (2017). Audit committee effectiveness of financial reporting quality in listed companies in Nigeria Stock Exchange. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 7(6), 487-505.
- Foss, N. J. (2020). The impact of the Covid-19 pandemic on firms' organizational designs. *Journal of Management Studies*.
- Hairston, S. A., & Brooks, M. R. (2019). Derivative accounting and financial reporting quality: A review of the literature. *Advances in accounting*, 44, 81-94
- Hasan, S. M., Hossain, S. A., Islam, R., & Hasan, M. M. (2023). corporate governance and firms performance, *Indian Journal of Finance and Banking*, 13(1), 28-38.
- Herath, S. K., & Albarqi, N. (2017). Financial reporting quality: A literature review. *International Journal of Business Management and Commerce*, 2(2), 1-14.
- Hoseinzad Firozi, R., & Badavar Nahandi, Y. (2022). The relationship between stock liquidity and stock dividend. *Journal of Accounting and Management Vision*, 5(68), 144-159. [in Persian].
- Hsu, Y. L., & Yang, Y. C. (2022). Corporate governance and financial reporting quality during the COVID-19 pandemic. *Finance Research Letters*, 102778.
- Ibrahim, M. A., & Jehu, P. (2018). The effect of board composition on the informativeness of financial reporting quality: Empirical evidence from Nigeria. *Journal of Business and Management*, 20(3), 54-60.
- Jebran, K., & Chen, S. (2021). Can we learn lessons from the past? COVID-19 crisis and corporate governance responses. *International Journal of Finance & Economics*.

- Jin, X., Zhang, M., Sun, G., & Cui, L. (2022). *The impact of COVID-19 on firm innovation: Evidence from Chinese listed companies*. Finance Research Letters, 45, 102133.
- Kaawaase, T.K., Nairuba, C., Akankunda, B. and Bananuka, J. (2021), "Corporate governance, internal audit quality and financial reporting quality of financial institutions", Asian Journal of Accounting Research, 6 (3). 348-366.
- Kabwe, M. (2023). *Corporate governance attributes and financial reporting quality: An evidence from a developing country in Africa*. International Journal of Research in Business and Social Science (2147-4478), 12(1), 179-191.
- Khatib, S. F., & Nour, A. N. I. (2021). The impact of corporate governance on firm performance during the COVID-19 pandemic: evidence from Malaysia. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(2), 0943-0952.
- Khodadadi, V., & Takor, R. (2012). Investigation the impact corporate governance structure on financial Performance and valuation in public firms. *Accounting and Auditing Research*, 4(15), 88-101. doi: 10.22034/iaar.2012.104673. [in Persian].
- Liu, J., Sheng, S., Shu, C., & Zhao, M. (2021). R&D, networking expenses, and firm performance: An integration of the inside-out and outside-in perspectives. *Industrial Marketing Management*, 92, 111-121.
- Madani, M., Mirmohammadi Sadrabadi, M., Shakerian, H. (2019). Investigating the impact of corporate governance on the quality of financial reporting in companies listed on the Tehran Stock Exchange, First National Conference on Business, Entrepreneurship and Accounting. (in Persian).
- Malekian (Ph.D), E., Fakhari (Ph.D), H., & Jafaei Rahni (Ph.D), M. (2019). Impact of board of directors' characteristics on environmental, social, and corporate governance reporting. *Journal of Accounting and Knowledge*, 77-112. doi: 10.22103/jak.2019.12336.2729. [in Persian].
- Mkadmi, J. E., Ben Ali, W., & Alouani, A. E. (2023). The Relationship between COVID-19 pandemic, healthcare System, *Corporate Governance and Firm Per.*
- Muhammad, H., Rehman, A. U., & Waqas, M. (2016). The effect of corporate governance practices on firm performance: Evidence from Pakistan. *The Journal of*

- Business, Economics, and Environmental Studies (JBEES)*, 6(1), 5-12.
- Nikbakht, M. R., & Ahmadkhanbeigi, M. (2018). The Impact of corporate governance on financial reporting quality: Integrated approach. *Accounting and Auditing Review*, 25(3), 433-455. doi: 10.22059/acctgrev.2018.205747.1007306. [in Persian].
- Norouzi, M., Bagheri, F., Memari, S., Yaghoubi, O. (2022). The role of corporate governance and the negative effects of Covid-19, *Journal of New Research Approaches in Management and Accounting*, 6(20), 2578-2597-55. (in persian).
- Phuong, N. T., & Hung, D. N. (2020). Board of directors and financial reporting quality in Vietnam listed companies. *International Journal of Financial Research*, 11(4), 296-305.
- Sakhaei, E., Khorsandi, M., Mohammadi, T., & Arbab, H. (2020). Investigating the effects of shock caused by Covid-19 virus on the Iran's economy: A GVAR Approach. *JOURNAL OF ECONOMICS AND MODELLING*, 11(2), 125-153. doi: 10.29252/jem.2021.185229.1492. [in Persian].
- Salehi, M., Ajel, R. A., & Zimon, G. (2022). The relationship between corporate governance and financial reporting transparency. *Journal of Financial Reporting and Accounting*.
112-
- Setyahuni S W, Purusa N A, Prayogi J, Mujib M (2022). Internal audit quality, corporate governance, and corporate social responsibility: Determinants of financial reporting quality. *Beranda*. 19 (2). 113-123
- Shah, S. F., Rashid, A., & Shahzad, F. (2019). Does board structure improve financial reporting quality? Evidence of real earnings manipulation among Pakistani firms. *Abasyn Journal of Social Sciences*, 12(2), 311-328.
- Shankaraiah, K., & Amiri, S. M. (2017). Audit committee quality and financial reporting quality: A study of selected Indian companies. *Journal of Accounting and Business Dynamics*, 4(1), 1-18.
- Shen, H., Fu, M., Pan, H., Yu, Z., & Chen, Y. (2020). The impact of the COVID-19 pandemic on firm performance. *Emerging Markets Finance and Trade*, 56(10), 2213-2230.

- Taheri Namhil, Ebrahim (2020). Examining the consequences of the corona virus on the economy of Iran and the world . *Journal of Exalted Governance*, 1(2), 171-181. [in Persian].
- Usman, A., Subiyanto, B., & Wilestari, M. (2022). Business strategy and financial performance as mediation variables in the relationship of corporate governance to earnings quality of public companies in Asia. *Jurnal Ekonomi*, 11(01), 41-49.
- Valizadeh Larijani, A. Khodaei, M. (2021). The Moderating effect of internal audit function quality on the relationship between corporate governance quality and corporate performance, *The financial Accounting and Aditing Research*,13(4). 1-22. [in Persian].
- Valizadeh Larijani, A., Hosseini, S. A., & Tahmasebi Ashtiyani, M. (2020). The Interaction impact of accruals quality and corporate governance quality on performance variability. *Accounting and Auditing Review*, 27(3), 454-472. doi: 10.22059/acctgrev.2020.302232.1008377. [in Persian].
- Yeh, Y. M. C., Chen, H. W., & Wu, M. C. (2014). Can information transparency improve earnings quality attributes? Evidence from an enhanced disclosure regime in Taiwan. *Emerging Markets Finance and Trade*, 50(4), 237-253.
- Zalaghi, H., saifi laleh, S., & minaei tabrizi, F. S. (2020). Effect of management ability and corporate governance mechanisms on the relationship between managerial overconfidence and audit fees. *Financial Accounting Knowledge*, 7(3), 85-110. doi: 10.30479/jfak.2020.12593.2625. [in Persian].